

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi pōli. Veljajo v tiskarnici jemaje za celo leto 3 gld. 40 kr. za pol leta 1 gld. 70 kr. za četrt leta 90 kr pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gld., za pol leta 2 gld. 10 kr., za četrt leta 1 gld. 10 kr.

V Ljubljani 28. maja 1890.

Obseg: Bakreni vitrijol v trtarstvu in javno zdravstvo. — Pouk o kmetijstvu in sadjarstvu po ljudskih šolah. — Razpošiljatev perutnine. — Vprašanja in odgovori. — Zemljepisni in narodopisni obrazi. — Naši dopisi. — Noviĉar.

Gospodarske stvari.

Bakreni vitrijol v trtarstvu in javno zdravstvo.

Spisal Iv. Bolle, ravnatelj c. kr. poskušališĉa za svilarstvo in vinarstvo v Gorici.

Po mnogih izkušnjah v preteklih petih letih na Francoskem, v Avstriji in v Italiji bi bilo misliti, da je minila vsa bojazen, da bi utegnila nastati kaka nevarnost javnemu zdravstvu vsled uporabljanja bakrenega žvep-
lika v boji proti peronospori.

V resnici zagotavljajo najveljavnejši kemiki na podlogi natanĉnih preiskav producentov in konsumentov, da se ni prav niĉ bati, da bi se v grozdji ali v vinu takih trt, ki so bile škropljene z bakreno-apneno zmesjo, nahajalo toliko bakra, da bi škodilo zdravju. Će se je tudi pri jako občutljivih kemiĉnih reakcijah pokazalo kaj take rude, bila je nje mnoŹina vendar zelo majhna, manjša nego desetinka miligrama v litru vina. Proti takim mnoŹicam se niso upirali niti zdravstveni specialisti, niti moralne skupšĉine, niti gosposke, kojim je skrbeti za javno zdravstvo, pa tudi niso imeli povoda, da bi bile postopale s prepovednimi naredbami. Z bakreno-apneno zmesjo so začeli v kratkem povsod škropiti, nikdar ni bilo prilike toŹbam, in tako so praktiĉne izkušnje potrdile zagotovila veščakov.

Pri vsem tem se raznašajo vsako leto vesti po deŹeli, da se je ta ali on ostrupil, ker je zobal grozdje, ali pil vino z bakrenim vitrijolom poškropljenih trt, in take govorice gredo od ust do ust, in tudi časopisci pri-
našajo take senzacijske vesti ter vznemirjajo Ź njimi brez vzroka malovedno ali prelahkoverno ljudstvo. Ćudno je pri tem, da so take govorice vsako leto skoro vedno enake in da se suĉejo tudi okoli istih krajev in celo

istih oseb, redkokedaj pa je slišati kaj novega. Zdaj pravijo, da se je delavcev lotila huda griŹa, ko so v nekem vinogradu škropili trte; zdaj, da je kak deĉek obolel, ker se je nazobal poškropljenega grozdja; drugiĉ se sliši o celi druŹini, da se je strašno slabo počutila po takem grozdji, in zopet drugod so poginile Źivali, koje so se sluĉajno najedle z vitrijolno zmesjo pomazane piĉe — in ne daleĉ od tod se nahaja celo kmetija, kjer — kakor pravijo — pogineta vsako leto redno po dve kravi, ĉe ne veĉ, iz enakega vzroka.

Premnogokrat smo se uŹe potrudili, da bi pozvedeli, ali so morda vendar za trohico resniĉne take govorice, a odgovorili so nam vsakokrat, da je raztrošena vest ĉisto izmišljena, ali pa, da je sumnjivega sluĉaja krivo vse kaj drugega nego baker.

Pogostoma je izvirala govorica od oseb, koje so hotele s tem opraviĉiti svojo nemarnost, da niso škropile.

Predno smo priporoĉali trtarjem, naj proti peronospori škrope trte s takimi zmesmi, katerim se prideva tudi bakreni vitrijol, hoteli smo znanstveno preiskati vse to, ĉesar treba, da se lahko sodi s popolno gotovostjo, ali utegne uporaba takih snovi škoditi javnemu zdravstvu ali ne.

Te nadrobne preiskave, katere smo zvrševali s tako natanĉnostjo, kakeršna je le po novodobni analitiĉni kemiji mogoĉa, pokazale so, da se ni nikakor bati, da bi z omenjeno zmesjo poškropljeno grozdje ali dotiĉna vina zdravju kaj škodovala.

V lanskemu letniku glasila c. kr. kmetijskega društva v Gorici smo v raznih ĉlankih razloŹili, po kakih naĉinih smo preiskavali in kake analitiĉne podatke smo dosegli; ti se popolnoma ujemajo s tem, kar so dognali francoski in italijanski veščaki. Zdi se nam primerno, da objavimo te rezultate svojih preiskav, da

prepričamo vse tite, kateri bi, bodisi da jih ne poznajo, bodisi da preveč verjamejo raznesenim govoricam — utegnili še misliti, da ni prav, da se rabi baker proti peronospori.

Grozdi — s hlastinami vred — takih trt, katere so se obilno poškopile z bakreno-apneno zmesjo z 8% bakrenega vitrijola — po prvotni formuli — imajo v vsakem kilogramu povprečno po 6 miligramov bakra, ki se skoro ves drži, hlastin; iz takega grozdja narejen mošt nima več nego okoli 1½ miligrama bakra, kateri se po kipenji poleže, tako da ostanejo v litru izčiščenega vina samo desetinke miligrama te rude.

Če pomislimo, da so ti bakreni sledovi ne samo neznatni, ampak da se nahajajo na grozdji, pa tudi v moštu in vinu nerazpustno združeni in da se torej neposredne ne morejo spojiti, razumemo lahko, da ne morejo prav nič vplivati na zdravje. Poudarjati pa moramo, da smo našli te sledove na grozdji takih trt, katere so bile škropljene z močno zmesjo, in ko je po škropljenju nastopilo precej suho vreme; veliko manjši, ali kar neznatni sledovi, se kažejo pa tedaj, kadar se trte škrope z raztanjšano zmesjo, imajočo 2 do 3% bakrenega vitrijola, in kadar jih je pogosto deževje izpiralo.

Zdravniki zapisujejo otrokom ob nekaterih kožnih boleznih po večkrat do 50 centigramov, kar je enako 500 miligramom raztopljenega bakrenega sulfita, pa ne nastajajo vsled tega nobeni hudi nasledki.

V prav mnogih jedilih in pijačah, ki jih uživamo po kaj več, nahaja se baker v razpuščljivem stanju ter prihaja od posod, v katerih se ona jedila in pijače pripravljajo, in to v veliko večih množinah, nego v vinu škropljenih trt. Da ne navajamo drugih, naj omenimo sočivnih konserv in posebno graha in fižolčka v konservah, katere po mnogih doželah vsak dan uživajo, dasi imajo v vsakem kilogramu do 200 miligramov bakra; potem piva, katero pijo v Gorici in po drugod, pa tudi vode, napeljene po bakrenih ceveh; oboje je pogostoma veliko bolj napojeno z bakrom, nego zgoraj omenjene vino.

Naposled so vino, katero so v zadnjih petih letih pridelali po vinogradih, škropljenih z bakrenim vitrijolom, povsod radi kupovali, ker je bilo narejeno iz popolnoma zrelega grozdja, pa tudi po viših cenah, nego vino iz neškropljenih vinogradov; prvo je pošlo v kratkem času in nihče ni tožil zaradi nasledkov, drugo pa je ostalo v kletih, če se ni pokvarilo ali pa prodalo po ničevi ceni.

To je nedvomna resnica, ki bi morala po vsem tem, kar smo zgoraj razložili, prepričati tudi najtrdovratnejšega neverneža, posebno pa tiste, kateri se dajo po praznem blebetanju pregovoriti, da v svojo največo škodo nič ne store zoper peronosporo. Iz „Gosp. lista.“

Pouk o kmetijstvu in sadjarstvu po ljudskih šolah.

(Konec.)

Praktične vaje.

1. ura.

Razkazovanje šolskega vrta. (Jablane, hruške, češplje, špalirji.)

2. ura.

Spravljanje sadno. (Obiranje, razvrstitev, spravljanje.)
Zboljšanje zemlje. (Ilovnata, peščena zemlja.)

3. ura.

Jesenska vežnja špalirjev. Izkopavanje drevesec iz sejalnice. (Razbiranje [sortiranje] in sprava teh drevesec za zimo ali priprava za saditev.)

4. ura.

Izkopavanje dreves iz drevesnice. (Obrezovanje, sprava, oziroma priprava za saditev.)

5. ura.

Izkopavanje pikiranih drevesec. (Sortiranje, sprava.)
Saditev pikirancev.

6. ura.

Šaditev dreves na stalno mesto. (Priprava jame, zemlja, saditev, kolec, vežnja, obramba.)

7. ura.

Sprava vrtnic in drugih cvetlic ter semen po zimi. (Beljenje drevesnih debel z apnom itd.)

8. ura.

Okopavanje dreves, gnojitev, smukanje listja, obiranje goseničnih zapredkov.

9. ura.

Sejanje semena sadorodnih rastlin.

10. ura.

Požlahtnitev. (Priprava cepiča, zarez, stopnja po mladikah vrbovih, trnovih i. d. toliko časa, da se vsi otroci privadijo.)

11. ura.

Požlahtnitov. (Nadaljevanje prejšnjega, oziroma poskušnja o napravi cepiča, priprava podloge, vežnja.)

12. ura.

Obrezovanje dreves na vrtu. Naprava cepičev, potaknencev. (Sprava.)

13. ura.

Požlahtnitev divjakov v roki. (Jablane.)

14. ura.

Požlahtnitev divjakov v roki. (Hruške.)

15. ura.

Čiščenje lubadi; obrezovanje poškodovanega drevesa.

16. ura.

Obrezovanje pikirancev; razdelitev maternih rastlin; izkopavanje koreničnih izrastkov.